

75 let Združenih narodov

Prihodnost, kakršno si želimo, Združeni narodi, kakršne potrebujemo

UN75
2020 IN NAPREJ

75 let Združenih narodov: prihodnost, kakršno si želimo, Združeni narodi, kakršne potrebujemo

Izdajatelj: Društvo za Združene narode za Slovenijo in Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije

Priprava vsebin: Luka Hiti, Patrik Bole, Adriana Aralica, Jana Lorger, Liljana Georgieva, Urška Pliberšek, Anja Raduha, mag. Jelka Travnik, Katja Hostnik Stare

Urednik: Luka Hiti

Strokovni pregled: prof. dr. Bojko Bučar, veleposlanica Eva Tomič

Predgovor: dr. Anže Logar, minister za zunanje zadeve

Prevod deklaracije ob 75. obletnici Organizacije združenih narodov: Lili Potpara

Lektura: Nanika Holz

Lektura organigrama OZN: Irena Kristan

Oblikovanje: Tomaž Plečko

Fotografija na naslovnici: Joaquin Corbalan @ Shutterstock

Ljubljana, februar 2021

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID=53246467

ISBN 978-961-91214-7-4 (pdf)

75 let Združenih narodov

Prihodnost, kakršno si želimo, Združeni narodi, kakršne potrebujemo

Društvo za Združene narode za Slovenijo
United Nations Association of Slovenia

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ZUNANJE ZADEVE

UN75
2020 IN NAPREJ

O PUBLIKACIJI

Publikacija je nastala ob 75-letnici OZN v sodelovanju Društva za ZN za Slovenijo in Ministrstva za zunanje zadeve RS.

S publikacijo smo želeli na kratko in zanimivo predstaviti širino in globino dela OZN skozi čas. V prvem delu je predstavljena struktura OZN, mesto Slovenije v OZN in vloga Društva za ZN za Slovenijo. Temu sledi poglavje »75 mejnikov za 75 let OZN«, ki je osrednji del publikacije in bralca vodi po časovnici razvoja mednarodne družbe pod okriljem delovanja OZN. Mejniki so bili izbrani tako, da poleg pomembnosti izkazujejo tudi širino dela OZN. Izbor bi bil sicer morda malo drugačen, če bi

se osredotočili zgolj na najpomembnejše posamične mejnike, celota pa odseva najpomembnejše gradnike delovanja OZN na naštetih področjih. Na koncu sledi predstavitev kampanje UN75, zlasti opravljeno delo in dosežke OZN, ki so bistveno prispevali k boljšemu in bolj pravičnemu svetu, v katerem so mir, varnost in človekove pravice temeljne vrednote in cilji delovanja OZN. Kljub dosežkom še vedno ostaja veliko dela in mnogo področij, kjer lahko OZN bistveno prispeva k napredku, pri čemer že omenjene vrednote še vedno ostajajo temelj delovanja.

Želimo vam prijetno in poučno branje.

NAGOVOR MINISTRA ZA ZUNANJE ZADEVE

Spoštovani bralci,

pred tri četrt stoletja, natančneje 24. oktobra 1945, je začela veljati listina, s katero je bila ustanovljena Organizacija združenih narodov. Ta se je oblikovala v mesecih po koncu druge svetovne vojne ob skupnem prizadevanju človeštva, da bi naslednje generacije rešili pred vojnimi grozotami. Izhaja iz vrednot miru in blagostanja ter želje po doseganju skupnih ciljev.

V Ustanovni listini Organizacije združenih narodov, ki je temelj mednarodnega prava, so bili razglašeni načelo suverene enakosti vseh držav, spoštovanje njihove ozemeljske celovitosti, politična neodvisnost in pravica do samoodločbe narodov. V njej sta potrjena tudi načelo nevmešavanja v notranje zadeve držav ter odločenost za reševanje mednarodnih sporov z miroljubnimi sredstvi v skladu z načeli pravičnosti in mednarodnega prava.

OZN je v desetletjih svojega delovanja spodbujal dekolonizacijo in svobodo, oblikoval merila za mednarodni razvoj ter si prizadeval za izkoreninjenje revščine in bolezni. Združeni narodi so pomagali ublažiti na desetine konfliktov, s humanitarnimi akcijami rešili na tisoče življenj in zagotovili izobrazbo

milijonom otrok. Prizadevali so si za spodbujanje in zaščito človekovih pravic in temeljnih svoboščin za vse, vključno z enakimi pravicami žensk in moških.

Sprejetje v Združene narode 22. maja 1992 je pomenilo sklenjeno dejanje vzpostavitve takrat nove države Slovenije in velik diplomatski uspeh, zato na ta dan zaznamujemo dan slovenske diplomacije. Danes Slovenija OZN vidi kot prostor, kjer ima vsaka država enakopraven glas; je forum mednarodnega prava kot temelja reda in stabilnosti ter enake obravnave vseh držav.

75. obletnico OZN praznujemo v času pandemije covid-19, ki je zamajala ves svet, ne da bi se ozirala na državne meje, celine ali rase. Opomnila nas je, kako pomembna sta solidarnost in sodelovanje med državami ter da je najboljši način za soočanje s svetovnimi grožnjami učinkovit multilateralizem. Z manj večstranskega sodelovanja bi le še zaostрили probleme in izzive, s katerimi se spoprijemamo v vseh družbah. Danes nihče ne more biti dovolj močan, da bi se sam soočil z grožnjami človeštvu. Globalnim izzivom smo lahko kos le skupaj.

dr. Anže Logar
minister za zunanje zadeve

ORGANIZACIJA ZDRUŽENIH NARODOV

Organizacija združenih narodov (s kratico OZN; tudi Združeni narodi, s kratico ZN) je mednarodna organizacija, ki je nastala leta 1945. Ustanovilo jo je 51 držav, ki so se po drugi svetovni vojni zavezale k ohranjanju mednarodnega miru in varnosti, razvoju prijateljskih odnosov med državami ter spodbujanju družbenega napredka, boljšega življenjskega standarda in človekovih pravic. Danes so članice OZN skoraj vse države na svetu, skupaj 193 držav.

OZN ima štiri temeljne cilje:

- ohranjati mednarodni mir in varnost,
- spodbujati prijateljske odnose med državami,
- zavzemati se za mednarodno sodelovanje za izboljšanje kakovosti življenja revnih in ljudi v nerazvitih okoljih, odpraviti lakoto, bolezni in nepismenost ter spodbujati spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin za vse ljudi,
- delovati kot središče, ki usklajuje prizadevanja držav za doseganje skupnih ciljev.

Zaradi svojega edinstvenega mednarodnega značaja in pooblastil, ki izhajajo iz Ustanovne listine OZN, lahko organizacija ukrepa v številnih zadevah, hkrati pa je prostor, kjer lahko države članice izrazijo svoja mnenja.

Ustanovna listina OZN določa šest glavnih organov, in sicer Generalno skupščino, Varnostni svet, Ekonomski in socialni svet, Skrbniški svet, Meddržavno sodišče in Sekretariat. Varnostni svet vključuje pet stalnih članic, ki imajo pravico veta pri odločanju o zadevah glede mednarodnega miru in varnosti. Sistem ZN je še veliko večji, saj vključuje tudi sedemnajst specializiranih agencij, številne programe in sklade, nekatere raziskovalne in izobraževalne inštitute ter druge subjekte. Podrobnosti so predstavljene v organigramu na naslednji strani.

Glavni sedež OZN se nahaja v New Yorku, Združenih državah Amerike, poleg tega pa se uradi OZN in sedeži specializiranih agencij nahajajo tudi v drugih državah, npr. v Ženevi, Švici. Uradni jeziki OZN so angleščina, arabščina, francoščina, kitajščina, ruščina in španščina.

SLOVENIJA V OZN

Članstvo

Slovenija je postala članica OZN 22. maja 1992 s potrditvijo v Generalni skupščini. S sprejetjem v OZN se je končal proces osamosvajanja naše države, ki je tako postala suverena, neodvisna in mednarodno priznana. Še pred uradnim sprejetjem v OZN je bila Slovenija sprejeta v Svetovno zdravstveno organizacijo (WHO), ki deluje v okviru OZN.

Največ pozornosti usmerja k vprašanju o človekovih pravicah, mednarodnem pravu, podnebnih spremembah in trajnostnem razvoju, zelo pa se posveča tudi ohranjanju mednarodnega miru in varnosti. Dejavnost je tudi v specializiranih agencijah in funkcionalnih komisijah OZN (WHO, UNESCO, UNICEF itd.).

Zanimivost: Slovenj Gradec je od leta 1989 kot edino slovensko mesto nosilec častnega naziva glasnik miru OZN in je v ugledni družbi mest z vseh celin, ki so si ta naziv prislužila s prizadevnim delovanjem za mir na različnih področjih družbenega življenja.

Društvo za Združene narode za Slovenijo

Družini OZN se pridružujejo še nekatere organizacije, ki z njo tesno sodelujejo, in društva za ZN, katerih poslanstvo je širiti cilje in načela OZN, ozaveščati ljudi o dejavnostih te organizacije ter omenjene cilje in načela približati ljudem. Sem sodi tudi Društvo za ZN za Slovenijo (s kratico UNAS), ki deluje že od leta 1951 in zaradi pomembnosti svojega delovanja uživa status društva v javnem interesu na področju zunanjih zadev. Znotraj društva deluje tudi mladinska sekcija, ki skrbi za vključenost mladih v dejavnosti društva ter pri mladih spodbuja zanimanje za OZN in povezane mednarodne teme.

Dolgoletna tradicija delovanja društva se kaže tudi v dobrih odnosih in ustaljeni praksi sodelovanja z Informacijsko službo ZN na Dunaju (UNIS Vienna), Svetovno zvezo društev za ZN (WFUNA), Fakulteto za družbene vede, Ministrstvom za zunanje zadeve RS, platformo SLOGA, Inštitutom za mednarodno pravo in mednarodne odnose na Pravni fakulteti v Ljubljani, Slovenskim društvom za mednarodne odnose, Klubom nekdanjih slovenskih veleposlanikov in sorodnimi organizacijami. Mladinska sekcija sodeluje še z Mrežo mladinskih društev za Združene narode (UNYANET), Mladinsko mrežo WFUNA in Mladinskega svetom Slovenije, predvsem v okviru delovanja mladinskega delegata pri OZN.

Generalna skupščina

Programi in skladi OZN

UNDP Program OZN za razvoj

- **UNCDF** Sklad OZN za razvoj kapitala
- **UNV** Prostovoljci OZN

UNEP⁸ Program OZN za okolje

UNFPA Sklad OZN za prebivalstvo

UN-HABITAT⁹ Program OZN za življenjski prostor

UNICEF Sklad OZN za pomoč otrokom

WFP Svetovni program za hrano

Pomožni organi

- Komisija OZN za razorožitev
- Svet za človekove pravice
- Komisija OZN za mednarodno pravo
- Skupna inšpekcijska enota (JIU)
- Glavni odbori
- Stalni odbori in začasni organi

Ustanove za raziskovanje in usposabljanje

UNIDIR Ustanova OZN za raziskovanje na področju razoroževanja

UNITAR Inštitut OZN za izobraževanje in raziskave

UNSSC Visoka šola za osebje OZN

UNU Univerza Združenih narodov

Drugi subjekti

ITC Mednarodni trgovinski center (UN/WTO)

UNCTAD¹⁰ Konferenca OZN za trgovino in razvoj

UNHCR¹ Urad Visokega komisarja za begunce

UNOPS¹ Urad OZN za projektne storitve

UNRWA¹ Agencija OZN za humanitarno pomoč in zaposlovanje palestinskih beguncev na Bližnjem vzhodu

UN-Women¹ Agencija OZN za enakopravnost spolov in opolnomočenje žensk

Varnostni svet

Pomožni organi

- Odbor za boj proti terorizmu
- Mednarodni rezidualni mehanizem za kazenska sodišča
- Odbor vojaškega štaba
- Mirovne operacije in politične misije
- Začasni sankcijski odbori
- Stalni odbori in začasni organi

Sorodne organizacije

CTBTO PrepCom Pripravljalna komisija Organizacije

za celovito prepoved jedrskih poskusov

IAEA¹³ Mednarodna agencija za atomsko energijo

ICC Mednarodno kazensko sodišče

IOM¹ Mednarodna organizacija za migracije

ISA Mednarodni urad za morsko dno

ITLOS Mednarodno sodišče za pravo morja

OPCW³ Organizacija za prepoved kemičnega orožja

WTO¹⁴ Svetovna trgovinska organizacija

Posvetovalno pomožno telo

Komisija OZN za izgradnjo miru

HLPF Politični forum na visoki ravni za trajnostni razvoj

Sekretariat

Oddelki in uradi⁹

EOSG Izvršni urad generalnega sekretarja

DCO Urad za koordiniranje razvoja

DESA Oddelek za ekonomske in socialne zadeve

DGACM Oddelek za Generalno skupščino in upravljanje zasedanj

DGC Oddelek za globalne komunikacije

DMSPC Oddelek za strategijo, politiko in skladnost upravljanja

DOS Oddelek za operativno podporo

DPO Oddelek za mirovne operacije

DPPA Oddelek za politične zadeve in izgradnjo miru

DSS Oddelek za zaščito in varnost

OCHA Urad za koordinacijo humanitarnih zadev

OCT Urad za boj proti terorizmu

UNODA Urad za razorožitev

OHCHR Urad visokega komisarja OZN za človekove pravice

OIOIS Urad za notranji nadzor

OLA Urad za pravne zadeve

OSAA Urad posebnega svetovalca za Afriko

OSRSG/CAAC Urad posebnega predstavnika generalnega sekretarja za otroke v oboroženih spopadih

OSRSG/SVC Urad posebnega predstavnika generalnega sekretarja za spolno nasilje v konfliktih

SRSRG/VAC Urad posebnega predstavnika generalnega sekretarja za preprečevanje nasilja nad otroki

UNDRR Urad OZN za zmanjševanje tveganja nesreč

UNODC¹ Urad OZN za droge in kriminal

UNOG Urad OZN v Ženevi

UN-OHRLS Urad visokega predstavnika za najmanj razvite države, države v razvoju brez izhoda na morje in majhne otoške države v razvoju

UNON Urad OZN v Nairobiju

UNOP² Urad OZN za partnerstva

UNOV Urad OZN na Dunaju

Ekonomski in socialni svet

Funkcionalne komisije

- Preprečevanje kriminala in kazensko pravosodje
- Mamila
- Prebivalstvo in razvoj
- Znanost in tehnologija za razvoj
- Družbeni razvoj
- Statistika
- Položaj žensk
- Forum OZN za gozdove

Regionalne komisije⁹

ECA Ekonomska komisija za Afriko

ECE Ekonomska komisija za Evropo

ECLAC Ekonomska komisija za Latinsko Ameriko in Karibe

ESCAP Ekonomska in socialna komisija za Azijo in Pacifik

ESCSA Ekonomska in socialna komisija za zahodno Azijo

Druga telesa¹⁰

- Odbor za razvojno politiko
 - Odbor strokovnjakov za javno upravo
 - Odbor za nevladne organizacije
 - Stalni forum za vprašanje prvobitnih ljudstev
- UNAIDS** Skupni program OZN za HIV/aids
- UNGEGN** Skupina izvedencev OZN za zemljepisna imena
- UNGGIM** Odbor strokovnjakov OZN za globalno upravljanje geoprostorskih informacij

Ustanove za raziskovanje in usposabljanje

UNICRI Medregijski raziskovalni inštitut za kriminal in pravosodje

UNRISD Raziskovalni inštitut OZN za družbeni razvoj

Meddržavno sodišče

Specializirane agencije¹⁵

FAO Organizacija OZN za prehrano in kmetijstvo

ICAO Mednarodna organizacija za civilno letalstvo

IFAD Mednarodni sklad za kmetijski razvoj

ILO Mednarodna organizacija dela

IMF Mednarodni denarni sklad

IMO Mednarodna pomorska organizacija

ITU Mednarodna telekomunikacijska zveza

UNESCO Organizacija OZN za izobraževanje, znanost in kulturo

UNIDO Organizacija OZN za industrijski razvoj

UNWTO Svetovna turistična organizacija

UPU Svetovna poštna zveza

WHO Svetovna zdravstvena organizacija

WIPO Svetovna organizacija za intelektualno lastnino

WMO Svetovna meteorološka organizacija

WBG⁷ Skupina svetovne banke

- **IBRD** Mednarodna banka za obnovo in razvoj
- **IDA** Mednarodno združenje za razvoj
- **IFC** Mednarodna finančna korporacija

Skrbniški svet⁶

OPOMBE:

- 1 Člani Sveta izvršnih direktorjev za koordinacijo sistema OZN (CEB).
- 2 UNOP je osrednja stična točka OZN s Fundacijo Združenih narodov, Inc.
- 3 IAEA in OPCW poročata Varnostnemu svetu in Generalni skupščini OZN.
- 4 WTO ni dolžna poročati Generalni skupščini, ampak po potrebi prispeva k delu GS in ECOSOC, med drugim na področju financ in razvoja.
- 5 Specializirane agencije so avtonomne organizacije, katerih delo usklajujeta ECOSOC (medvladna raven) in CEB (medsekretarska raven).
- 6 Skrbniški svet je 1. novembra 1994 prenehal delovati, saj je 1. oktobra 1994 Palau, zadnje skrbniško ozemlje OZN, postalo neodvisno.
- 7 Mednarodni center za reševanje investicijskih sporov (ICSID) in Multilateralna agencija za zavarovanje investicij (MIGA) v skladu s členoma 57 in 63 Ustanovne listine nista specializirani agenciji, ampak sta del Skupine Svetovne banke.
- 8 Sekretariati teh organov so del sekretariata OZN.
- 9 Sekretariat vključuje tudi urade za etiko, mediacijo, pravosodje in varuha človekovih pravic.
- 10 Celoten seznam pomožnih organov ECOSOC je objavljen na un.org/ecosoc.

Ta shema prikazuje funkcionalno strukturo sistema Združenih narodov in je zgolj informativna. Ne vključuje vseh uradov ali organov sistema Združenih narodov. Povzeto po shemi, ki jo je objavil UNDGC (2019).

PREDSTAVITEV GENERALNIH SEKRETARJEV OZN

TRYGVE LIE (Norveška) • Generalni sekretar OZN v letih 1946–1952

Prvi generalni sekretar OZN. Nekdanji zunanji minister norveške vlade v izgnanstvu in predsednik norveške laburistične stranke. V času svojega mandata je podprl ustanovitev Izraela in Indonezije. Zaradi vpletenosti OZN v korejsko vojno je izgubil podporo Sovjetske zveze, kar je privedlo do odstopa ob začetku njegovega drugega mandata leta 1952.

DAG HAMMARSKJÖLD (Švedska) • Generalni sekretar OZN v letih 1953–1961

Drugi generalni sekretar OZN. Leta 1957 je bil izvoljen za drugi mandat. Ekonomist in nekdanji namestnik švedskega zunanjega ministra ter vodja švedske delegacije na zasedanju šeste in sedme Generalne skupščine OZN. V delo organizacije je vpeljal institut preventivne diplomacije. V času sueške krize leta 1956 je dosegel, da je OZN Izraelu, Franciji in Veliki Britaniji prepovedala uporabo sile. Vzpostavil je tudi UNEF. Drugega mandata ni zaključil, saj je umrl v letalski nesreči v Severni Rodeziji (današnja Zambija) na poti na mirovna pogajanja v Kongo. Leta 1961 je posthumno prejel Nobelovo nagrado za mir.

U TANT (Mjanmar) • Generalni sekretar OZN v letih 1961–1971

Tretji generalni sekretar OZN. Diplomata in nekdanji stalni predstavnik Mjanmara pri OZN. U Thant velja za generalnega sekretarja z najdaljšim stažem, saj je bil na tem položaju dva polna petletna mandata, kot vršilec dolžnosti pa še preostanek Hammarskjöldovega mandata. Med prvim mandatom je vodil OZN v času kubanske krize ter posredoval pri pogajanjih med predsednikom Johnom F. Kennedyjem in sovjetskim premijerjem Nikito Hruščovom. Prav tako je prispeval h končanju državljanske vojne v Kongu. Zaslužen je tudi za pristop mnogih afriških in azijskih držav k OZN. Leta 1971 je zavrnil možnost tretjega mandata.

KURT WALDHEIM (Avstrija) • Generalni sekretar OZN v letih 1972–1981

Četrti generalni sekretar OZN. Nekdanji predsednik Avstrije, diplomat in zvezni minister za zunanje zadeve. Za generalnega sekretarja se je potegoval s podporo Sovjetske zveze. Kljub nasprotovanju ZDA, Kitajske in Združenega kraljestva je Waldheim v tretjem krogu glasovanja zmagal po naključju, saj se te tri države niso uspele poenotiti glede veta in so se glasovanja vzdržale. Kot generalni sekretar je posredoval v sporu med Južno Afriko in Namibijo ter si prizadeval za mir na Bližnjem vzhodu. Zaradi kitajskega veta ni bil izvoljen za tretji mandat. Med opravljanjem funkcije je prišlo do razkritja, da je bil v 2. svetovni vojni oficir nemških enot, ki so na območju Grčije in Jugoslavije izvršile mnoga grozodejstva. Obtožbe o neposredni vpletenosti v grozodejstva je zanikal.

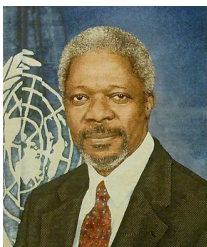
JAVIER PERÉZ DE CUÉLLAR (Peru) • Generalni sekretar OZN v letih 1982–1991

Peti generalni sekretar OZN. Diplomata ter nekdanji perujski premier in zunanji minister. Bil je tudi stalni predstavnik Peruja pri OZN in predsednik Varnostnega sveta v času krize na Cipru med letoma 1973 in 1974. Med svojima mandatoma je posredoval tudi v sporu med Veliko Britanijo in Argentino, prispeval je h koncu falklandske vojne ter se zavzemal za mir in stabilnost srednje Amerike. Okrepil je tudi vlogo Varnostnega sveta. Možnost tretjega mandata je zavrnil.

BUTROS BUTROS GALI (Egipt) • Generalni sekretar OZN v letih 1992–1996

Šesti generalni sekretar OZN. Akademik, doktor mednarodnega prava ter nekdanji egiptovski zunanji minister. V otroških letih je zanj skrbela Slovenka Milena Faganelli, aleksandrinka iz Mirna pri Gorici. Njegov mandat na čelu OZN so zaznamovali genocid v Ruandi, vojna na območju nekdanje Jugoslavije ter hude krize v Somaliji in na Bližnjem vzhodu. Potegoval se je za drugi mandat, vendar so na njegovo ponovno izvolitev ZDA podale veto.

KOFI ANNAN (Gana) • **Generalni sekretar OZN v letih 1997–2006**

Sedmi generalni sekretar OZN. Diplomata in prvi član osebja OZN, ki se je povzpel na najvišji položaj v organizaciji. Kariero v OZN je začel v ženevski pisarni Svetovne zdravstvene organizacije (WHO) leta 1962 in zasedal številne funkcije znotraj sistema. Med mandatom si je prizadeval za prepoved in reformo organizacije. Bil je predan boju proti revščini in neenakostim, boril se je za zmanjšanje števila okuženih z virusom HIV in obolelih za aidsom, kar je razglasil za svoje osebno poslanstvo, prizadeval si je za zaščito okolja in se vztrajno boril proti nasilju. Leta 2000 je za svojega pomočnika za politične zadeve imenoval slovenskega veleposlanika pri OZN, dr. Danila Türka. Upokojil se je po dveh mandatih. Leta 2001 je prejel Nobelovo nagrado za mir.

BAN KI MUN (Južna Koreja) • **Generalni sekretar OZN v letih 2007–2016**

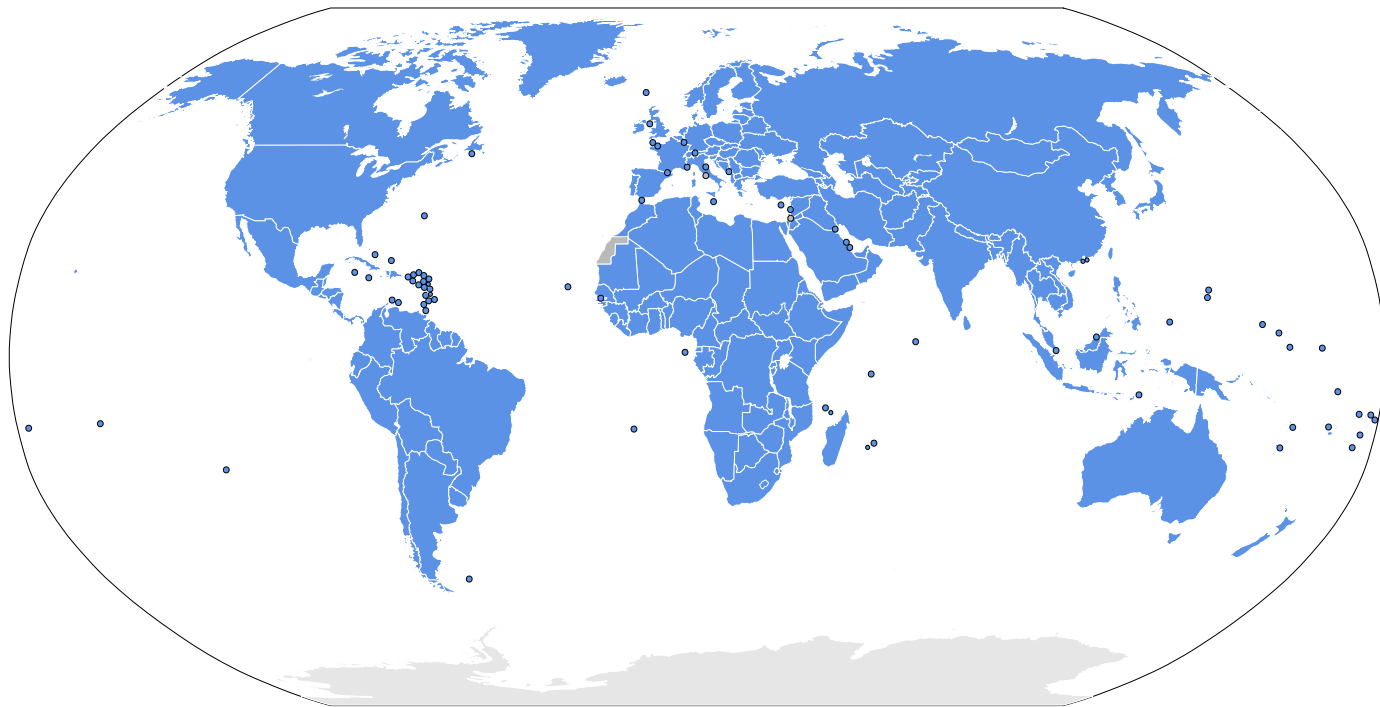
Osmi generalni sekretar OZN. Diplomata in nekdanji južnokorejski zunanji minister. Med svojima mandatomata si je prizadeval za mobilizacijo svetovnih voditeljev pri odzivanju na nove svetovne izzive: od podnebnih sprememb in gospodarskih preobratov do pandemije in naraščajočih problemov glede preskrbe s hrano, energijo in vodo. Zavzemal se je za zaščito pripadnikov najbolj ranljivih skupin v mednarodni skupnosti. V času njegovih mandatov so se zvrstile mnoge krize, in sicer humanitarna kriza v Darfurju, arabska pomlad, ki ji je sledila sirska državljanska vojna, in ukrajinska kriza. Za tretji mandat se ni potegoval.

ANTÓNIO GUTERRES (Portugalska) • **Generalni sekretar OZN v letih 2017–danes**

Deveti in aktualni generalni sekretar OZN. Nekdanji predsednik portugalske vlade ter visoki komisar OZN za begunce med letoma 2005 in 2015. Guterres je ob izvolitvi napovedal, da se bo v svojem mandatu osredotočil na tri strateške točke, in sicer na vzpostavljanje in spodbujanje miru, doseganje trajnostnega razvoja in reformiranje notranjega ustroja OZN.

ČLANSTVO V OZN

Danes so članice skoraj vse države na svetu, skupaj 193 držav, ki so označene z modro. S sivo sta označeni državi nečlanici opazovalki, Sveti sedež (s sedežem v Vatikanu) in Palestina, prav tako pa so s sivo označeni nekateri kondominiji in sporna ozemlja.

75 MEJNIKOV ZA 75 LET OZN

1946

USTANOVITEV UNICEF

Generalna skupščina OZN je ustanovila začasni Sklad ZN za pomoč otrokom (UNICEF), ki naj bi po končani 2. svetovni vojni nudil pomoč otrokom v Evropi. Te pomoči je bila deležna tudi Jugoslavija, vključno s Slovenijo. Danes UNICEF deluje v več kot 190 državah, otrokom v državah globalnega Juga pa zagotavlja pitno vodo, ustrezno prehrano, zdravstveno oskrbo, osnovno izobraževanje, zaščito pred izkoriščanjem in nasiljem ter nujno pomoč v kriznih razmerah.

1951

KONVENCIJA O STATUSU BEGUNCEV

Konvencija je ključni dokument mednarodne zaščite beguncev. Konvencija opredeljuje, kdo je begunec in kakšno pravno zaščito, pomoč in socialne pravice morajo države, ki so stranke konvencije, zagotoviti beguncem. V veljavo je stopila 1954. Leta 1967 je konvencijo dopolnil še protokol.

1946

1948

1951

1948

PRVA MIROVNA OPERACIJA – UNTSO

Organizacija ZN za nadzor premirja (UNTSO) je bila prva mirovna operacija OZN, ki jo je odobril Varnostni svet. Misijo so poslali v novonastalo državo Izrael, kjer je nadzorovala spoštovanje sporazumov o premirju med Izraelom in njegovimi arabskimi sosedi.

1948

SPLOŠNA DEKLARACIJA ČLOVEKOVIH PRAVIC

Splošna deklaracija človekovih pravic je dokument, ki je ubesedil pričakovanja in prizadevanja za priznanje dostojanstva vsem ljudem, za svobodno življenje, za življenje brez strahu in pomanjkanja. Besede, s katerimi se dokument začne, so že skoraj univerzalno znane in te besede poudarijo, da se vsi ljudje rodijo svobodni ter imajo enako dostojanstvo in pravice. Na priznanjih deklaracije temelji celotna mednarodnopravna struktura človekovih pravic, ki se je oblikovala po njenem sprejetju.

1951

USTANOVITEV DRUŠTVA LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ZN

Ustanovitev Društva Ljudske republike Slovenije za ZN in izvolitev prvega predsednika društva Jožeta Potrča.

1961

USTANOVITEV SVETOVNEGA PROGRAMA ZA HRANO

Program je bil ustanovljen kot shema pomoči pri zagotavljanju prehrane v celotnem sistemu ZN. Program je bil leta 2020 nagrajen z Nobelovo nagrado za mir ob prepoznanju, da je Svetovni program za hrano največja humanitarna organizacija, ki se ukvarja z vprašanjem lakote in spodbuja prehransko varnost.

1961

USTANOVITEV OKRAJNIH CENTROV MLADINSKIH KLUBOV OZN

Ustanovitev okrajnih centrov mladinskih klubov OZN v Ljubljani, Mariboru, Celju in Murski Soboti ter občinskih centrov v Ptuj, Kopru, Kranju, na Jesenicah in v Piranu.

1956

1956

NAPOTITEV PRVE OPERACIJE ZA NUJNO POSREDOVANJE

Po sklenitvi premirja v sueški vojni, ki se je začela z egiptovsko nacionalizacijo britansko-francoskega podjetja Sueška družba, je bila v Egipt napotena prva operacija za nujno posredovanje (United Nations Emergency Force - UNEF). Operacija je imela mandat za nadzorovanje konca sovražnosti ter umik britanskih, francoskih in izraelskih sil.

1961

1961

ENOTNA KONVENCIJA O MAMILIH

Sprejetje konvencije, ki je stopila v veljavo leta 1975, je pomenilo, da se je stanje na področju nadzora prepovedanih drog drastično zaostri. Njena pomanjkljivost pa je bila, da na seznam prepovedanih drog niso bile uvrščene psihotropne snovi, zato jo je desetletje pozneje na tem področju dopolnila konvencija o psihotropnih snoveh. Dodatna pravna orodja za pomoč pri implementaciji obeh konvencij je leta 1988 dodala še konvencija proti nedovoljenemu prometu z mamili in psihotropnimi snovmi.

1966

MEDNARODNA LISTINA ČLOVEKOVIH PRAVIC

Listino sestavljajo Splošna deklaracija človekovih pravic (1948), Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah (1966) ter dva pridružena izbirna protokola (1966 in 1989) in Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah (1966) ter njemu pridružen izbirni protokol (2008). Oba pakta sta v veljavi od leta 1976. Listina predstavlja najsplošnejšo in najboljšežnjo mednarodno kodifikacijo človekovih pravic.

1966

1968

POGODBA O NEŠIRJENJU JEDRSKEGA OROŽJA

Leta 1968 je Generalna skupščina OZN podprla Pogodbo o neširjenju jedrskega orožja (NNPT), ki je stopila v veljavo leta 1970. Njen cilj je preprečiti širjenje jedrskega orožja med državami in doseči postopno razorožitev na tem področju. Predstavlja prvi korak mednarodne skupnosti k svetu brez jedrskega orožja.

1968

1969

MEDNARODNA KONVENCIJA O ODPRAVI VSEH OBLIK RASNE DISKRIMINACIJE

Konvencija države pogodbenice zavezuje k odpravi vseh oblik rasne diskriminacije in ustanavlja Odbor za odpravo rasne diskriminacije kot mehanizem za individualne pritožbe. Konvencija med drugim določa, da morajo države z vsemi sredstvi izvajati politiko za odpravo vseh oblik rasne diskriminacije, razglasiti za kaznivo dejanje vsako razširjanje idej o rasni večvrednosti in sovraštvu ter zagotoviti pravico do enakega uživanja državljanskih, političnih, ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic. Pogodba je bila odprta za podpis leta 1966 in je stopila v veljavo 1969.

1969

1970

DEKLARACIJA SEDMIH NAČEL

Ob 25. obletnici ustanovitve OZN je GS odobrila posebno resolucijo. V prilogi res. GS 2625 (XXV) je bila sprejeta *Deklaracija načel mednarodnega prava o prijateljskih odnosih in sodelovanju med državami v skladu z Ustanovno listino Združenih narodov*, skrajšano *Deklaracija sedmih načel*. V njej so razdelani in dopolnjeni cilji in načela UL, s čimer so bile kodificirane temeljne pravice in temu ustrezne dolžnosti držav.

1970

1970

KONVENCIJA UNESCA O UKREPIH ZA PREPOVED IN PREPREČEVANJE NEDOVOLJENEGA UVOZA IN IZVOZA KULTURNIH DOBRIN TER PRENOSA LASTNINSKE PRAVICE NA NJIH

Konvencija se nanaša na pridobivanje kulturnih dobrin in zahteva, da so nove pridobitve pridobljene pošteno, da muzeji ne bodo trgovali z nezakonito pridobljenimi predmeti in da bodo muzeji (in druge kulturne organizacije) sodelovali v boju proti nedovoljeni trgovini s kulturnimi dobrinami. V veljavo je stopila dve leti po sprejetju.

1972

PRVA SVETOVNA KONFERENCA O OKOLJU

Konferenca ZN o okolju leta 1972 v Stockholmu je bila prva svetovna konferenca, ki je opredelila pomembnost varstva okolja. Udeleženci konference so sprejeli vrsto načel za ravnanje z okoljem, vključno s Stockholmsko deklaracijo in akcijskim načrtom za človeško okolje. Eden glavnih rezultatov konference v Stockholmu je bila ustanovitev Programa Združenih narodov za okolje (UNEP).

1971

1971

REPUBLIŠKA KONFERENCA

Društvo je skupaj z republiško konferenco klubov OZN dobilo svoje mesto v predsedstvu Republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije – delegat Društva za ZN in Republiške konference klubov OZN je bil dr. Danilo Türk.

1972

KONVENCIJA UNESCA O VARSTVU SVETOVNE KULTURNE IN NARAVNE DEDIŠČINE

Generalna konferenca UNESCA je na zasedanju leta 1972 ugotovila, da kulturni in naravni dediščini vse bolj grozi uničenje ne le zaradi klasičnih vzrokov propadanja, temveč tudi zaradi spreminjanja družbenih in gospodarskih razmer. Poškodovanje ali izguba vsakega primerka kulturne ali naravne dediščine pomeni siromašenje dediščine vseh narodov sveta. V veljavi je od leta 1975.

1974

KONVENCIJA O REGISTRACIJI

Konvencija o registraciji objektov, izstreljenih v vesolje, predvideva, da bo izstrelitvena država imela register vesoljskih objektov in da bo dala na razpolago natančne informacije o vsakem izstreljenem vesoljskem objektu za vpis v centralni register OZN. V veljavo je stopila leta 1976.

1974

1978

UNESCO IMENUJE PRVIH DVANAJST KRAJEV, POTREBNIH ZAŠČITE

Leta 1978 je Organizacija ZN za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO) objavila prvi seznam dvanajstih krajev svetovne dediščine – tistih umetnih spomenikov ali naravnih območij, ki si zaradi svoje »izjemne vrednosti« zaslužijo posebno zaščito. UNESCO zdaj po vsem svetu ščiti skoraj tisoč krajev, kar pomaga določiti standarde za ohranitev nekaterih naših najpomembnejših zgodovinskih spomenikov in naravnih zakladov.

1978

1979

KONVENCIJA O ODPRAVI VSEH OBLIK DISKRIMINACIJE ŽENSK

Generalna skupščina je sprejela konvencijo, ki zajema politične, ekonomske, socialne, kulturne in državljanske vidike. Konvencija je neke vrste »listina pravic žensk«, saj natančneje opredeljuje določbe Splošne deklaracije o človekovih pravicah in obeh temeljnih paktov z vidika pravic žensk. Konvencija je začela veljati leta 1981.

1979

1979

POGODBA O MESECU

Sporazum o dejavnosti držav na mesecu in drugih nebesnih telesih bolj natančno razdela načela glede meseca in drugih nebesnih teles iz pogodbe leta 1967 in daje osnovo za prihodnje urejanje raziskovanja in izkoriščanja naravnih virov (bogastev) na teh telesih. V 11. čl. določa, da so mesec in naravni viri nebesnih teles skupna dediščina človeštva. Pogodba je stopila v veljavo leta 1984.

1980**IZKORENINJENJE ČRNIH KOZ**

Tri leta po poročanju o zadnjem primeru je Svetovna zdravstvena organizacija uradno razglasila, da so črne kozе izkoreninjene. Pri izkoreninjenju je bila ključna tudi omenjena organizacija, predvsem je prispevala na področjih nadzora in zaježitve okužb – dveh ključnih korakov pri obvladovanju nalezljivih bolezni. Izkoreninjenje črnih koz je prvi primer izkoreninjenja bolezni zaradi človeškega truda in sodelovanja.

1984**KONVENCIJA PROTI MUČENJU**

Konvencija proti mučenju in drugemu krutemu, nečloveškemu ali poniževalnemu ravnanju ali kaznovanju nadgrajuje 5. člen Splošne deklaracije o človekovih pravicah in 7. člen Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah, ki prepovedujeta mučenje. Državo pogodbenico konvencija zavezuje, da sprejme učinkovite zakonodajne, upravne, sodne in druge ukrepe za preprečevanje mučenja na celotnem ozemlju, ki je pod njeno jurisdikcijo. V veljavo je stopila leta 1987.

1982**KONVENCIJA O PRAVU MORJA**

Konvencija ZN o (mednarodnem) pomorskem pravu (t. i. Jamajska konvencija) določa razmejitve na morju, kjer imajo države določene izključne pravice, in odprtim morjem ter podmorskim dnom, ki predstavlja skupno dediščino človeštva pod skrbništvom OZN. Konvencija je stopila v veljavo 1994.

1985**PRVO MEDNARODNO LETO MLADIH**

Leto 1985, ki je bilo razglašeno za prvo mednarodno leto mladih, je pod naslovom »Participacija, razvoj in mir« skušalo opozoriti na vlogo mladih v svetu in njihov prispevek k razvoju.

1986**ŠKOCJANSKE JAME**

Škocjanske jame so bile 28. novembra 1986 vpisane na seznam svetovne naravne in kulturne dediščine UNESCO, deset let pozneje pa je bil z zakonom ustanovljen park Škocjanske jame. Škocjanske jame so prvi slovenski vpis na seznam svetovne dediščine.

1987

MONTREALSKI PROTOKOL

Montrealski protokol za zaščito ozonskega plašča se navezuje na Dunajsko konvencijo o varstvu ozonskega plašča, sprejeto leta 1985. Protokol je določil mednarodno zavezujoča pravila za zmanjšanje proizvodnje in uporabe spojin, ki lahko stanjšajo ozonski plašč, ter tudi popolno ustavitev njihove proizvodnje in uporabe od leta 1996. Med okoljevarstveniki je pogosto viden kot najbolj pravočasen in učinkovit globalni dogovor za zaščito okolja. V veljavo je stopil leta 1989.

1989

SLOVENJ GRADCU ČASTNI NAZIV GLASNIK MIRU OZN

Slovenj Gradec je od leta 1989 kot edino slovensko mesto nosilec častnega naziva glasnik miru OZN in tako sodi v ugledno družbo mest z vseh celin, ki so si ta naziv prislužila s prizadevnim delovanjem za mir na različnih področjih družbenega življenja.

1988

SVETOVNI DAN BOJA PROTI AIDSU

Svetovna zdravstvena organizacija je 1. december razglasila za dan boja proti aidsu, ki ga zaznamujemo po vsem svetu. Od takrat smo priča ogromnemu napredku na vseh področjih – v preventivi, diagnostiki in zdravljenju, zaradi česar lahko danes milijoni ljudi z virusom HIV živijo zdravo in kakovostno življenje, ki ga omogoča pravočasno zdravljenje.

1989

KONVENCIJA O OTROKOVIH PRAVICAH

Trideset let po sprejetju Deklaracije o pravicah otrok (1959) je Generalna skupščina OZN sprejela Konvencijo o otrokovih pravicah. Dokument vsebuje pravice, ki bi jih morali uživati vsi otroci, in postavlja osnovne standarde za otrokov razvoj v različnih starostnih obdobjih ter na različnih področjih njegovega življenja. Konvencija je postala najbolj razširjena pogodba o človekovih pravicah. Konvencija je stopila v veljavo leta 1990, pozneje (2000 in 2011) pa so ji dodali še tri izbirne protokole.

1992

SLOVENIJA POSTANE DRŽAVA ČLANICA OZN

Slovenija je 22. maja 1992 postala država članica OZN, s čimer se je končal proces osamosvajanja naše države, ki je tako postala suverena, neodvisna in mednarodno priznana država. Slovenija v okviru OZN poleg vprašanj človekovih pravic in mednarodnega prava posebno pozornost namenja vprašanjem podnebnih sprememb in trajnostnega razvoja, reformi Varnostnega sveta OZN in obravnavi razorožitvenih vprašanj.

1992

**KONVENCIJA UNESCA
O BIOTSKI RAZNOVRSTNOSTI**

Konvencija (v veljavi od leta 1993) predstavlja glavni mednarodni instrument za obravnavo biotske raznovrstnosti in prvi globalni sporazum o njenem ohranjanju. Opozarja, da naravni viri niso neomejeni, in stremi k njihovem ohranjanju. Ozavešča, da morajo biti ekosistemi in posamezne vrste uporabljeni v prid človeštva na način in v takem obsegu, da njihova uporaba ne povzroča dolgoročnega upada biotske raznovrstnosti.

1992

1992

**AGENDA
ZA MIR**

To je prvi poskus sistemske ureditve sredstev in politik OZN za preprečevanje oboroženih konfliktov – vzpostavljane, ohranjanje in izgradnja miru.

1992

SPREJEM V WFUNA

Društvo za ZN za Slovenijo je bilo sprejeto v Svetovno zvezo društev za ZN (WFUNA). Ta danes združuje več kot sto društev za ZN, krepi njihovo medsebojno povezanost ter izmenjavo informacij in jih podpira pri širjenju vrednot OZN, zagovorništvu multilateralizma, prizadevanjih za boljšo OZN in ozaveščanju o glavnih stebrih dela organizacije – miru in varnosti, trajnostnem razvoju in človekovih pravicah.

1992

**OKVIRNA KONVENCIJA ZN
O SPREMEMBI PODNEBJA**

Okvirna konvencija ZN o podnebnih spremembah (UNFCCC) je mednarodna okoljska pogodba, katere namen je preprečiti »nevarno« vmešavanje človeka v podnebni sistem. Ena od sprejetih obveznosti je redno poročanje, in sicer o stanju izpustov (evidence), ukrepih za njihovo zmanjševanje ter o spremljanju podnebnih sprememb in ukrepih za zmanjševanje njihovih posledic. V veljavi je od leta 1994.

1993

KONVENCIJA O PREPOVEDI RAZVOJA, PROIZVODNJE, KOPIČENJA ZALOG IN UPORABE KEMIČNEGA OROŽJA TER O NJEGOVEM UNIČENJU

Cilj konvencije je odpraviti celotno kategorijo orožja za množično uničevanje tako, da državam pogodbenicam prepoveduje razvoj, proizvodnjo, pridobivanje, kopičenje zalog, hrambo, prenos ali uporabo kemičnega orožja. Države pogodbenice morajo po drugi strani sprejeti potrebne ukrepe za uveljavitev te prepovedi in uničiti vse zaloge kemičnega orožja v svoji pristojnosti. Konvencija je začela veljati 1997.

1993

1993

SODIŠČE ZA VOJNE ZLOČINE NA OBMOČJU NEKDANJE JUGOSLAVIJE

Mednarodni tribunal za vojne zločine na območju nekdanje Jugoslavije je bila *ad-hoc* institucija OZN za sojenje storilcem resnih zločinov med vojnami na območju nekdanje Jugoslavije. Njegova pooblastila so veljala za štiri skupine zločinov, storjenih na območju nekdanje Jugoslavije od leta 1991: grobe kršitve Ženevskih konvencij iz leta 1949, kršitve vojnega prava, genocid in zločine proti človeštvu. Pooblašeno je bilo le za sojenje posameznikom, najvišja mogoča kazen pa je bila dosmrtni zapor. Zadnja sodba sodišča je bila izrečena 29. novembra 2017, mesec za tem pa je institucija formalno prenehala obstajati.

1995

PEKINŠKA DEKLARACIJA

Leta 1995 je četrta svetovna konferenca ZN o ženskah sprejela resolucijo o krepitvi vloge žensk in njihovem opolnomočenju skozi vse življenje. Določila je strateške cilje za doseganje enakosti spolov na dvanajstih področjih, med katerimi so: ženske v gospodarstvu, nasilje nad ženskami, ženske na oblasti ter ženske in okolje.

1995

1996

1996

POGODBA O CELOVITI PREPOVEDI JEDRSKIH POSKUSOV

Generalna skupščina OZN je sprejela Pogodbo o celoviti prepovedi jedrskih poskusov (CTBT), ki prepoveduje vse poskusne eksplozije jedrskega orožja. Glavni izziv je, da pogodba še ni začela veljati. To se bo zgodilo šele, ko jo bo ratificiralo še osem držav: Egipt, Indija, Iran, Izrael, Kitajska, Pakistan, Severna Koreja in ZDA.

1997

KJOTSKI PROTOKOL

Kjotski protokol h Konvenciji ZN o spremembi podnebja je mednarodni sporazum, ki skuša zmanjšati izpuste ogljikovega dioksida in drugih toplogrednih plinov. Predstavlja pravno zavezujoče omejitve glede izpustov toplogrednih plinov za industrializirane države. Prav tako uvaja inovativne tržne mehanizme, t. i. kjotske prilagodljive mehanizme, ki omogočajo, da so stroški obvladovanja izpustov karseda nizki. V veljavo je stopil leta 2005.

1997

POBUDA ZA REFORMO OZN

V okviru prve pobude generalnega sekretarja Annana za reformo OZN so bili ustanovljeni štirje izvršni odbori; med cilji reforme je bilo presečno vključevanje človekovih pravic v celotno delovanje OZN.

1997

1997

SODELOVANJE Z UNIS

Začetek sodelovanja Društva za ZN z Informacijsko službo ZN na Dunaju (UNIS), ki je sestavni del mreže 63 informacijskih centrov ZN po vsem svetu. Sodelovanje je bilo vzpostavljeno s skupnim ciljem za podporo pri uresničevanju ciljev ZN z obveščanjem javnosti o aktivnostih in ukrepih OZN.

1997

PRVO SODELOVANJE SLOVENSКИH VOJAKOV V MIROVNI OPERACIJI

Slovenija je leta 1997 prvič sodelovala v mirovni operaciji pod vodstvom OZN. Prvi slovenski vojaki so delovali v misiji OZN na Cipru, njihove glavne naloge so bile opazovanje, nadzor in posredovanje v incidentih na razmejitvenem območju med grškimi in turškimi delom otoka. Prvi policisti iz Slovenije so sodelovali v mirovni operaciji OZN na Vzhodnem Timorju leta 2000. Do danes je v operacijah pod vodstvom OZN sodelovalo že več kot 5000 slovenskih pripadnikov.

1998

DEKLARACIJA O TEMELJNIH NAČELIH IN PRAVICAH PRI DELU

Deklaracija, sprejeta leta 1998 v okviru Mednarodne organizacije dela (ILO), zavezuje države članice, da spoštujejo in spodbujajo načela ter pravice v štirih kategorijah: svoboda združevanja in učinkovito priznavanje pravice do kolektivnih pogajanj, odprava prisilnega ali obveznega dela, odprava otroškega dela ter odprava diskriminacije pri zaposlovanju in poklicu.

1998

1998

SLOVENIJA POSTANE NESTALNA ČLANICA VARNOSTNEGA SVETA OZN

Pomemben mejnik članstva Slovenije v OZN je bila izvolitev za nestalno članico Varnostnega sveta OZN v obdobju 1998–1999. Slovenija je bila tako prvič dejavno vključena v oblikovanje in sprejemanje odločitev o vprašanjih ohranjanja mednarodnega miru in varnosti.

2000

RAZVOJNI CILJI TISOČLETJA

Septembra 2000 je 149 voditeljev držav sprejelo Deklaracijo tisočletja, s katero so se zavezali k novemu globalnemu partnerstvu za odpravo revščine in določili niz časovno omejenih ciljev, ki jih je bilo treba doseči do leta 2015, tj. razvojne cilje tisočletja oz. milenijske razvojne cilje.

2000

1998

USTANOVITEV MEDVLADNEGA FORUMA ZA PODNEBNE SPREMEMBE

Medvladni forum za podnebne spremembe je znanstveno in medvladno telo pod okriljem ZN. Cilj Foruma je zagotavljati kakovostno, objektivno in znanstveno podlago za opazovanje podnebnih sprememb ter ugotavljanje političnih in ekonomskih učinkov. Leta 2007 je Medvladni forum za podnebne spremembe (IPCC) za prizadevanje pri ozaveščanju javnosti o usodnih posledicah segrevanja ozračja prejel Nobelovo nagrado za mir in tako je tudi Slovenka dr. Lučka Kajfež Bogataj, kot del ekipe IPCC, postala soprejemnica Nobelove nagrade.

2000

GLOBALNI DOGOVOR ZN

Globalni dogovor ZN je nezavezujoč pakt, ki podjetja po vsem svetu spodbuja k sprejemanju trajnostnih in družbeno odgovornih politik ter poročanju o njihovem izvajanju.

2002

MADRIDSKI MEDNARODNI AKCIJSKI NAČRT O STARANJU

Akcijski načrt in politična deklaracija, sprejeta na drugi svetovni skupščini o staranju aprila 2002, predstavljata prelomnico v tem, kako se svet sooča s ključnim izzivom gradnje družbe za vse starosti. Osredotoča se na tri prednostna področja: starejše osebe in razvoj, izboljševanje zdravja in dobrega počutja v starosti ter zagotavljanje ugodnih in podpornih okolij. Z načrtom so se države zavezale tudi, da bodo vključile staranje v vse družbene in ekonomske politike in prepolovile revščino v starosti do leta 2015.

2001

2001

STOCKHOLMSKA KONVENCIJA O OBSTOJNIH ORGANSKIH ONESNAŽEVALIH

Stockholmska konvencija o obstojnih organskih onesnaževalih ureja mednarodno sodelovanje, prepoved proizvodnje, uporabe, uvoza in izvoza, zmanjšanje emisij nenačrtnih stranskih proizvodov, uporabo alternativnih kemikalij in tehnik ter upravljanje zalog in odpadkov obstojnih organskih onesnaževal. Glavni cilj konvencije, v veljavi od leta 2004, je zaščita zdravja ljudi in okolja z uporabo previdnostnega načela.

2002

2002

MEDNARODNO KAZENSKO SODIŠČE

Mednarodno kazensko sodišče (ICC) v Haagu je prvo stalno mednarodno kazensko sodišče za storilce najhujših zločinov proti človeštvu. Ustanovljeno je bilo na podlagi Rimskega statuta, ki je bil podpisan leta 1998, v veljavo pa je stopil leta 2002. Obravnava najhujša kazniva dejanja, ki zadevajo mednarodno skupnost kot celoto, in krepi pravno varstvo.

2003

KONVENCIJA UNESCA O VAROVANJU NESNOVNE KULTURNE DEDIŠČINE

Konvencija predstavlja prvo orodje, s pomočjo katerega je poleg kulturne in naravne dediščine mednarodna skupnost zaščitila še nesnovno kulturno dediščino. Ta pomeni prakse, predstavitve, izraze, znanja, veščine in z njimi povezana orodja, predmete, izdelke in kulturne prostore, ki jih skupnosti, skupine in včasih tudi posamezniki prepoznavajo kot del svoje kulturne dediščine. Konvencija je v veljavo stopila leta 2006.

2003

STATUS V JAVNEM INTERESU NA PODROČJU ZUNANJIH ZADEV

Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije je Društvu za ZN za Slovenijo podelilo status društva, ki deluje v javnem interesu na področju zunanjih zadev.

2003

2004

2003

OKVIRNA KONVENCIJA WHO O NADZORU TOBAKA

Na zasedanju Generalne skupščine WHO leta 2003 so države članice sprejele Okvirno konvencijo WHO o nadzoru nad tobakom (v veljavi od leta 2005), da bi zmanjšale razširjenost tobaka in škodljive posledice njegove rabe. V njej je med drugim zapisano, da znanstveni dokazi nedvoumno potrjujejo, da izpostavljenost tobačnemu dimu povzroča smrt, bolezen in invalidnost.

2004

SVETOVNI PROGRAM O IZOBRAŽEVANJU ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

Generalna skupščina OZN je leta 2004 potrdila Svetovni program za izobraževanje za človekove pravice, ki temelji na prizadevanjih in dosežkih Desetletja OZN za izobraževanje za človekove pravice (1995–2004). Svetovni program sestavlja več faz, usmerjenih v izobraževanje za človekove pravice na posameznih izobraževalnih ravneh ter poklicnih področjih.

2006

KONVENCIJA O PRAVICAH INVALIDOV

Mednarodna konvencija o pravicah invalidov, ki je v veljavo stopila leto po sprejetju, je mednarodna pogodba na področju človekovih pravic, njen namen pa je zaščita pravic in dostojanstva invalidov. Pogodbenice konvencije morajo spodbujati, varovati in omogočati polno uživanje človekovih pravic invalidov ter jim zagotavljati popolno enakost v skladu z zakonom.

2006

2006

SVET ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

Generalna skupščina OZN je ustanovila Svet za človekove pravice, ki je nadomestil ženevsko Komisijo za človekove pravice. Svet za človekove pravice obravnava stanje človekovih pravic povsod po svetu, kjer so človekove pravice grobo kršene, država pa zavrača učinkovito sodelovanje z mehanizmi sveta. Prav tako svet prek neodvisnega in učinkovitega dela posebnih poročevalcev obravnava informacije o stanju in napredku uresničevanja človekovih pravic v različnih državah in na različnih področjih (t. i. univerzalni periodični pregled stanja človekovih pravic).

2007

SKRB ZA PODNEBJE: PLATFORMA ZA POSLOVNE VODJE

Skrb za podnebje: Platforma za poslovne vodje je pobuda, ki jo je generalni sekretar OZN naznanil na vrhu voditeljev Globalnega dogovora leta 2007. Skrb za okolje je prostovoljna globalna pobuda, njen namen pa je mobilizirati poslovni svet pri iskanju rešitev za zmanjšanje podnebnih tveganj in hkratno ustvarjanje vrednosti za podjetja.

2007

2008

2008

VSTANI IN UKREPAJ

Z letom 2008 je Društvo za ZN začelo v Sloveniji koordinirati akcijo Vstani in ukrepaj, globalni poziv, s katerim je bila izkazana podpora prizadevanjem za doseganje prvega razvojnega cilja tisočletja: izkoreniniti skrajno revščino in lakoto.

2010

PRAVICE SKUPNOSTI LGBT

Generalni sekretar OZN Ban Ki Mun je države članice OZN pozval k dekriminalizaciji homoseksualnosti in drugim ukrepom za zaščito pravic lezbijk, gejev, biseksualcev in transseksualcev.

2012

»PRIHODNOST, KAKRŠNO SI ŽELIMO«

Konferenca ZN o trajnostnem razvoju v Rio de Janeiru (Brazilija) leta 2012 se je zaključila s sklepnim dokumentom »Prihodnost, kakršno si želimo«. Sklepni dokument vsebuje obnovljene zaveze predsednikov držav in vlad k trajnostnemu razvoju, odločno prizadevanje za zeleno gospodarstvo v okviru trajnostnega razvoja in izkoreninjenje revščine ter potrditev pripravljenosti za okrepitev institucionalnega okvira za trajnostni razvoj.

2011

USTANOVITEV MLADINSKE SEKCIJE IN UNYANET

Ustanovitev mladinske sekcije Društva za ZN, ki skrbi za vključenost mladih v dejavnosti društva ter pri mladih spodbuja zanimanje za OZN in povezane mednarodne teme. Med bolj prepoznavnimi aktivnostmi mladinske sekcije danes sta *Model United Nations Club Slovenia* (MUNSC) in mladinska platforma UNESCO. V tem letu je mladinska sekcija sodelovala pri ustanovitvi Mreže mladinskih društev za Združene narode (UNYANET), katere cilj je krepitev mreže s pospeševanjem procesa razvoja projektov, izmenjave znanja, sredstev in izkušenj ter razvojem skupne identitete med članicami mreže.

2012

SKUPAJ MOČNEJŠI

Ob zaznamovanju 20. obletnice članstva Slovenije v OZN je Društvo za ZN v sodelovanju z Ministrstvom za zunanje zadeve, Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport ter službo UNIS na Dunaju pripravilo priručnik Skupaj močnejši, namenjen zlasti osnovnošolcem tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja in njihovim učiteljem.

2014

MLADINSKI DELEGAT PRI OZN

Vzpostavitev slovenskega instituta mladinskega delegata pri OZN, ki ga je ustanovil Mladinski svet Slovenije v sodelovanju z Ministrstvom za zunanje zadeve Republike Slovenije, Uradom Republike Slovenije za mladino in Društvom za ZN za Slovenijo. Vloga slovenskega mladinskega delegata pri OZN je spodbujanje sodelovanje mladih na mednarodni ravni, vključevanje mladih v globalne razsežnosti mladinskega delovanja in spremljanje nove razvojne agende. Mladinski delegat tako sodeluje na rednem zasedanju Generalne skupščine OZN v New Yorku.

2014

2015

2015

CILJI TRAJNOSTNEGA RAZVOJA

Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030 je leta 2015 sprejelo 193 držav članic OZN. Z njo so določili 17 razvojnih ciljev in 169 povezanih kazalnikov kot okvir globalnega razvoja do leta 2030. Moč Agende 2030 so njena univerzalnost (cilje uresničujejo vse države in ne le države prejemnice sredstev mednarodnega razvojnega sodelovanja, kot je veljalo za razvojne cilje tisočletja), presečnost (cilji zajemajo ekonomsko, socialno in okoljsko razsežnost trajnostnega razvoja) in njena vizija za trajnostno preobrazbo našega sveta.

2015

PARIŠKI SPORAZUM O PODNEBNIH SPREMEMBAH

Pariški sporazum o podnebnih spremembah, ki gradi na Okvirni konvenciji ZN o podnebnih spremembah (UNFCCC), je prvi univerzalni in pravno zavezujoč globalni podnebni sporazum, njegov glavni cilj pa je okrepiti globalni odziv na grožnjo podnebnih sprememb. Predstavlja akcijski načrt za omejitev globalnega segrevanja na »precej manj« kot dve stopinji Celzija v primerjavi s predindustrijskim časom.

2017**SPLETNI MEDIJ pOZNavalec**

Spletni medij pOZNavalec je nastal v okviru projekta »VSTANI IN UKREPAJ: prihodnost, kakršno si želimo«, njegov namen pa je javnosti ponuditi kakovosten medij, ki prispeva k pluralnosti medijske krajine v Sloveniji, še posebej pa izpostaviti novice, ki ne prejmejo dovolj medijske pozornosti. Posebno pozornost namenja ozaveščanju o trajnostnem razvoju.

2018**PREDSEDOVANJE SLOVENIJE SVETU ZA ČLOVEKOVE PRAVICE**

Z letom 2018 je Slovenija prevzela enoletno predsedovanje Svetu za človekove pravice. Svet je v tem času sprejel paket ukrepov, ki je okrepil njegovo učinkovitost pri odzivanju na mednarodne izzive s področja človekovih pravic. Predsedovanje je vodil veleposlanik Vojislav Šuc. Ministrstvo za zunanje zadeve je med pomembne uspehe slovenskega predsedovanja uvrstilo krepitev zaupanja in dialoga v Svetu za človekove pravice.

2017

2018

2017**POGODBA O PREPOVEDI JEDRSKEGA OROŽJA**

Pogodba državam pogodbenicam prepoveduje razvoj, testiranje, proizvodnjo, nakupe, skladiščenje in posedovanje jedrskega orožja in drugih eksplozivnih jedrskih naprav ter tudi uporabo tega orožja ali celo grožnje z njegovo uporabo. Pogodba je začela veljati leta 2020. K pogodbi niso pristopile jedrske države ter države članice pakta NATO.

2017**SVETOVNI DAN ČEBEL**

Svetovni dan čebel je posvečen čebelarjem in drugim opraševalcem, ključnim za prehransko oskrbo. Od njih je odvisna kar tretjina svetovne pridelave hrane. Razglasitev praznika je v okviru OZN predlagala Slovenija na pobudo Čebelarske zveze Slovenije, predlog pa je bil potrjen 20. decembra 2017.

2018**GLOBALNI DOGOVOR O VARNIH, UREJENIH IN ZAKONITIH MIGRACIJAH**

Globalni dogovor, znan kot Marakeška deklaracija, predstavlja prvi globalni sporazum OZN o skupnem pristopu k mednarodnim migracijam v vseh njihovih razsežnostih. Predstavlja zgodovinsko priložnost za izboljšanje mednarodnega sodelovanja na področju migracij.

2019

MLADINSKI PODNEBNI VRH ZN

Mladinskega podnebnega vrha, ki je potekal v organizaciji posebnega odposlanca generalnega sekretarja OZN za mlade, se je udeležilo več kot 500 mladih z vsega sveta. To je bilo največje srečanje mladih voditeljev v zgodovini ZN. Na vrhu je sodeloval takratni slovenski mladinski delegat pri OZN, ki se je kot član uradne delegacije predsednika vlade RS udeležil tudi Podnebnega akcijskega vrha generalnega sekretarja OZN.

2020

DOPOLNJENA BASELSKA KONVENCIJA

Baselska konvencija o nadzoru prevoza nevarnih odpadkov in njihovega shranjevanja iz leta 1992, ki je nastala pod okriljem UNEP, je bila leta 2020 dopolnjena tako, da so v pravno zavezujoč okvir vključeni tudi plastični odpadki. S tem bo svetovna trgovino z njimi bolj pregledna in urejena, hkrati pa bo okvir zagotovil, da bo ravnanje s plastičnimi odpadki prijaznejše do okolja in zdravja ljudi.

2019

2020

2020

USTANOVITEV MEDNARODNEGA RAZISKOVALNEGA CENTRA ZA UMETNO INTELIGENCO

Mednarodni raziskovalni center za umetno inteligenco (IRCAI) pod okriljem UNESCO je velik uspešen slovenski projekt globalnih razsežnosti in za Slovenijo pomeni veliko priznanje, predvsem na področjih naprednih tehnologij in umetne inteligence. Osrednji cilj raziskovalnega centra je zagotoviti koordinacijsko točko, pot financiranja in pospeševalnik za pristope k razvojnim ciljem ZN.

2020

KAMPANJA UN75

Kampanja UN75 je obsežen dialog o vlogi globalnega sodelovanja pri oblikovanju skupne prihodnosti, ki je potekal po vsem svetu ob 75. obletnici ZN.

PREDSTAVITEV KAMPANJE UN75

Generalni sekretar OZN António Guterres je pod naslovom UN75: oblikujmo skupno prihodnost januarja 2020 začel globalno razpravo. Pobuda je nastala ob 75. obletnici OZN v želji vzpostaviti konstruktiven dialog o trenutnih svetovnih izzivih in globalnih problematikah, o prihodnosti organizacije glede na trenutne svetovne trende in o predlogih izboljšav za bolj izpolnjeno globalno sodelovanje in bolj trajnosten svet za vse.

Ob izbruhu pandemije Covid-19 se je v okviru kampanje začelo prizadevanje, da bi prek spleta dosegli kar največ ljudi, zato se je zbiranje povratnih informacij o organizaciji v znatnem obsegu preselilo v splet. Do septembra 2020 je v globalni raziskavi sodelovalo več kot milijon ljudi, tako v državah članicah OZN kot v državah opazovalkah. Poleg tega so države sodelovale tudi v neodvisnih raziskavah, izvedena je bila analiza umetne inteligence družbenih in tradicionalnih medijev, ki je potekala vzporedno z akademskimi in političnimi raziskavami, opravljenimi v vseh regijah. Rezultati ankete so bili razglašeni 25. oktobra 2020 in njihova objava je sovpadala z uradnim zaznamovanjem 75. obletnice OZN, ki jo je organizirala Generalna skupščina OZN pod geslom »Prihodnost, kakršno si želimo, Združeni narodi, kakršne potrebujemo«.

Ključni ugotovitvi ankete sta:

- devet od desetih vprašanih meni, da je globalno sodelovanje ključnega pomena za spopadanje z današnjimi izzivi in da je sodelovanje ob izbruhu pandemije Covid-19 postalo še bolj nujno,
- šest od desetih vprašanih meni, da je OZN svet spremenila na boljše. Sedem od desetih vprašanih vidi OZN kot ključno pri reševanju izzivov prihodnosti.

Rezultati ankete kažejo tudi, da je za prebivalce držav OZN v trenutnih pandemijskih razmerah najbolj pomemben prav dostop do osnovnih storitev, na primer do zdravstvenega varstva, pitne vode, sanitarij in izobraževanja, čemur sledi večja mednarodna solidarnost in večja podpora najbolj prizadetim. To pomeni odpravljanje neenakosti in premik k bolj vključujočemu gospodarstvu. Če pogledamo v prihodnost, anketirance predvsem skrbita podnebna kriza in uničevanje narave. Druge prednostne naloge vključujejo še zagotavljanje večjega spoštovanja človekovih pravic, reševanje konfliktov, zmanjševanje revščine in odpravo korupcije.

Ob zaznamovanju 75. obletnice OZN je bila sprejeta tudi deklaracija, v kateri se OZN in države članice zavezujejo, da:

- ne bodo pozabile na nikogar,
- bodo zaščitile naš planet,
- bodo spodbujale mir in preprečevale konflikte,
- bodo spoštovale mednarodno pravo in zagotavljale pravičnost,
- bodo v ospredje postavile ženske in deklice,
- bodo gradile na zaupanju,
- bodo izboljšale digitalno sodelovanje,
- bodo nadgradile OZN,
- bodo zagotovile trajnostno financiranje,
- bodo okrepile partnerstva,
- bodo prisluhnile mladim in z njimi tudi sodelovale,
- bodo pripravljene na krizne in druge razmere.

Zbrani cilji kampanje predstavljajo najbolj ambiciozen poskus OZN, da opravi globalen pregled informiranosti in od prebivalcev držav članic pridobi edinstven vpogled v prihodnost, kakršno si želimo, in Združene narode, kakršne potrebujemo.

DEKLARACIJA OB 75. OBLETNICI ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV*

1. Voditelji držav in vlad, ki zastopamo ljudstva sveta, smo se 21. septembra 2020 zbrali na sestanku Generalne skupščine na visoki ravni, da bi počastili 75. obletnico Organizacije združenih narodov. To smo storili z občudovanjem in globokim spoštovanjem do njenih ustanoviteljev. Na svetu ni nobene druge organizacije, ki bi imela tolikšno legitimnost, tako široke možnosti povezovanja in tako velik normativen vpliv. Nobena druga organizacija ne vliva upanja v boljši svet toliko ljudem in ne more bolje zagotoviti prihodnosti, kakršno si želimo. Nuja, da vse države stopijo skupaj in uresničijo obljubo o združenih narodih, je bila v zgodovini le redko kdaj večja.
2. Organizacija združenih narodov, porojena iz grozot 2. svetovne vojne, je bila kot skupno prizadevanje za človeštvo ustanovljena zato, da bi prihodnje rodove obvarovala pred strahotami vojne. Tudi v času velikih svetovnih izzivov in napetosti je vedno pospeševala dekolonizacijo, spodbujala svobodo, oblikovala norme za mednarodni razvoj in si prizadevala za izkoreninjenje bolezni. Doslej je pomagala omiliti na desetine sporov, skozi humanitarno dejavnost rešila na sto tisoče življenj in milijonom otrok zagotovila izobrazbo, ki si jo zasluži prav vsak. Ves čas si prizadeva za spodbujanje in varstvo vseh človekovih pravic in temeljnih svoboščin vseh ljudi, tudi za enake pravice žensk in moških. Ustanovna listina Organizacije združenih narodov, ki je temelj mednarodnega prava, je razglasila načelo suverene enakosti vseh držav ter spoštovanja njihove ozemeljske celovitosti, politične neodvisnosti in pravice do samoodločbe na-

rodov. Potrdila je načela nevmešavanja v notranje zadeve držav in mirnega reševanja sporov v skladu z načeli pravičnosti in mednarodnega prava. V njej je zapisano, da se članice v mednarodnih odnosih vzdržujejo groženj s silo ali uporabe sile zoper ozemeljsko celovitost ali politično neodvisnost katere koli države ali drugega tovrstnega ravnanja, ki ni skladno s cilji Organizacije združenih narodov.

3. Dosežkov je mnogo in Organizaciji združenih narodov in njenemu osebju dolgujemo veliko hvaležnost in spoštovanje, še zlasti tistim, ki so med opravljanjem svojih dolžnosti plačali najvišjo ceno. V vseh teh letih je v več kot 70 mirovniških operacijah pod zastavo Organizacije združenih narodov sodelovalo več kot milijon žensk in moških. Države, državljanji, zasebni sektor in predstavniki civilne družbe vsak dan uporabljajo platformo, ki jo zagotavlja organizacija, da bi izboljšali življenje celotnega človeštva.
4. Toda Organizacija združenih narodov je doživljala tudi trenutke razočaranja. Naš svet še ni takšen, kakršnega so si pred 75 leti zamislili njeni ustanovitelji. Pestijo ga naraščajoča neenakost, revščina, lakota, oboroženi spori, terorizem, negotovost, podnebne spremembe in pandemije. Ljudje z različnih koncev sveta so se prisiljeni podajati na nevarna potovanja v iskanju zatočišča in varnosti. Najmanj razvite države zaostajajo in še vedno nismo dosegli popolne dekolonizacije. Vse to kliče po več ukrepanja in ne manj. Kadar države članice h kolektivnim prizadevanjem organizacije prispevajo svojo odločno voljo in sredstva, je mogoče doseči ogromno. Med globalnim pogovorom,

* Vir: <https://undocs.org/en/A/RES/75/1>

ki ga je generalni sekretar odprl leta 2020, smo prisluhni-li skrbem in željam ljudi. In tukaj smo, da se odzovemo.

5. Naši izzivi so medsebojno povezani in lotevamo se jih lahko le z okrepljenim multilateralizmom. V času, ko se sestajamo, pandemija koronavirusne bolezni covid-19 še vedno odzvanja po vsem svetu. V samo nekaj tednih se je ta pandemija izkazala za največji svetovni izziv v zgodovini Organizacije združenih narodov. Ni povzročila le mnogih smrti in resnih obolenj, temveč tudi svetovno gospodarsko recesijo ter poglobljajočo se revščino, tesnobo in strah. Naše družbe, gospodarstva in zdravstveni sistemi so se znašli pod velikanskim pritiskom. Čeprav pandemija nikogar od nas ni zaobšla, so bili najhuje prizadeti ljudje v najbolj ranljivih položajih in najbolj ranljive države. Pandemija covid-19 nas je na zelo boleč način opomnila, da smo vsi povezani in smo močni le toliko, kolikor je močan naš najšibkejši člen. Le s skupnimi močmi in solidarnostjo lahko premagamo pandemijo in se učinkovito lotimo odpravljanja njenih posledic. Le skupaj lahko okrepimo odpornost pred prihodnjimi pandemijami in drugimi globalnimi izzivi. Multilateralizem ni le ena od možnosti, temveč nujna izbira, ko bomo znova gradili boljši, enakopravnejši, odpornejši in trajnejši svet. In Organizacija združenih narodov mora biti v središču naših prizadevanj.
6. Krepitev mednarodnega sodelovanja je v interesu tako držav kot narodov. Trije stebri Organizacije združenih narodov – mir in varnost, razvoj in človekove pravice – so vsi enako pomembni, medsebojno povezani in soodvisni. V 75 letih smo prišli daleč, a nas čaka še veliko dela. Imamo orodja in zdaj jih moramo uporabiti. Agenda za trajnostni

razvoj do leta 2030¹ je naš načrt in smerokaz, njena izvedba pa je nujna za preživetje človeštva. Čaka nas nujno potrebno delo. Torej nismo tukaj, da bi praznovali. Tukaj smo, da bi okrepali. Naše vodilo so cilji in načela Ustanovne listine in tukaj smo, da bi zagotovili prihodnost, kakršno si želimo, in Združene narode, kakršne potrebujemo.

7. Na nikogar ne bomo pozabili. Naslednje desetletje, ki je določeno za desetletje ukrepanja in rezultatov in trajnostnem razvoju, bo najbolj odločilno v življenju naše generacije. Še toliko bolj bo pomembno, ker bo to tudi čas, ko bomo po pandemiji covid-19 znova gradili boljši svet. Potrebujemo trden razvojni sistem v okviru Organizacije združenih narodov ter učinkovito sodelovanje med organizacijo in mednarodnimi finančnimi institucijami. Podpiramo prizadevanja in ukrepe generalnega sekretarja. Odločeni smo, da bomo Agendo 2030 uresničili v celoti in pravočasno. Druge možnosti ni. V jedru vseh naših prizadevanj morajo biti ljudstva sveta. Posebno pozornost je treba posvetiti ljudem v ranljivem položaju. Tistim, ki potrebujejo pomoč, je treba humanitarni dostop zagotoviti brez ovir ali odlašanja in v skladu s humanitarnimi načeli. Usmerjajo nas Splošna deklaracija človekovih pravic² ter mednarodne pogodbe in instrumenti s področja človekovih pravic in odločeni smo, da bomo človekove pravice in temeljne svoboščine zagotovili za vse ljudi.
8. Varovali bomo naš planet. Brez odločnejšega ukrepanja bomo še naprej siromasili planet, kar bo vodilo v zmanjšano biotsko raznovrstnost in krčenje naravnih virov. Doživljali bomo še več okoljskih groženj in izzivov, povezanih

¹ Rezolucija 70/1.

² Rezolucija 217 A (III).

s podnebnimi spremembami, med njimi naravne nesreče, suše, širjenje puščav, pomanjkanje hrane in vode, požare v naravi, dviganje morske gladine in izčrpavanje oceanov. Čas za ukrepanje je zdaj. Mnoge države, med njimi tudi majhne otoške države v razvoju, najmanj razvite države in neobalne države v razvoju so že zdaj med najhuje prizadetimi. Moramo se prilagoditi okoliščinam in sprejeti ukrepe, ki bodo zagotovili spremembo na bolje. Ponuja se nam zgodovinska priložnost, da ponovno zgradimo boljši in bolj zelen svet. Nemudoma moramo omejiti izpuste toplogrednih plinov ter doseči trajnostno porabo in proizvodnjo v skladu z veljavnimi zavezami držav po Pariškem sporazumu³ in Agendo 2030. To ne more čakati.

9. Spodbujali bomo mir in preprečevali spore. Trenutne obojene spore in grožnje mednarodnemu miru in varnosti je treba nujno rešiti po mirni poti. Ponovno poudarjamo pomen spoštovanja Ustanovne listine, načel mednarodnega prava in ustreznih resolucij Varnostnega sveta. Treba je spoštovati mednarodne sporazume o nadzoru nad orožjem, razorožitvi in neširjenju orožja ter njihovo arhitekturo. Organizacija združenih narodov mora učinkoviteje obravnavati vse oblike in področja groženj. Terorizem in nasilni ekstremizem, ki vodi v terorizem, resno ogrožata mednarodni mir in varnost. Treba je čim bolje izkoristiti diplomatski nabor orodij, ki jih ponuja Ustanovna listina, vključno s preventivno diplomacijo in mediacijo. Generalnega sekretarja pozivamo, naj še izboljša ta nabor orodij, da bi preprečili izbruhe, stopnjevanje in ponovitve sovražnosti na kopnem, na morju, v vesolju in v kibernetnem prostoru. V celoti podpiramo in spodbujamo pobudo generalnega sekretarja za globalno prekinitev ognja. Mednarodno humanitarno pravo

je treba spoštovati v celoti. V tem trenutku je ena glavnih odgovornosti Organizacije združenih narodov graditi, ohranjati in vzdrževati mir.

10. Spoštovali bomo mednarodno pravo in zagotavljali pravičnost. Cilji in načela Ustanovne listine in mednarodnega prava ostajajo brezčasni in univerzalni ter so nepogrešljiv temelj za mirnejši, bogatejši in pravičnejši svet. Spoštovali bomo mednarodne sporazume, ki smo jih sklenili, in zaveze, ki smo jih sprejeli. Še naprej bomo spodbujali spoštovanje demokracije in človekovih pravic ter skrbeli za boljše demokratično upravljanje in pravno državo s krepitvijo preglednega in odgovornega upravljanja ter neodvisnih pravosodnih institucij.
11. V središče bomo postavili ženske in deklice. Sporov ne bomo mogli razrešiti in do trajnostnega razvoja ne bo prišlo brez enakopravne udeležbe žensk na vseh ravneh. Človekove pravice nikoli ne bodo v celoti uresničene, dokler jih ne bodo uživale vse ženske in deklice. Zaradi vztrajnih neenakosti med spoloma in zlorab, tudi spolnega nasilja in nasilja na podlagi spola, smo prikrajšani za pravičnejši in boljši svet. Okrepili bomo svoja prizadevanja za doseganje enakosti med spoloma, sodelovanje žensk ter opolnomočenje žensk in deklic na vseh področjih.
12. Gradili bomo zaupanje. Naraščajoča neenakost med državami ogroža naša prizadevanja za zagotavljanje prihodnosti, kakršno si želimo. Neenakost vodi v nezaupanje med državami in nezaupanje ljudi v upravne institucije. Prav tako prispeva k dejanjem, zagrešenim zaradi ksenofobije, rasizma, nestrpnosti, sovražnega govora in dezinformacij. Obsojamo vsa tovrstna dejanja. Posvetili se bomo osnov-

³ Glej [FCCC/CP/2015/10/Add.1](#), sklep 1/CP.21, priloga.

nim vzrokom za neenakosti, vključno z nasiljem, kršitvami človekovih pravic, korupcijo, marginalizacijo, vsemi oblikami diskriminacije, revščino in izključevanjem ter pomanjkanjem izobraževanja in zaposlovanja. To je naša odgovornost.

- 13.** Izboljšali bomo digitalno sodelovanje. Digitalne tehnologije korenito preobražajo družbo. Ponujajo priložnosti in izzive brez primere v zgodovini. Kadar jih kdo uporabi neustrezno ali zlonamerno, lahko poglobljajo delitve med državami, krepijo negotovost, spodkopavajo človekove pravice in povečujejo neenakost. Oblikovanje skupne vizije digitalnega sodelovanja in digitalne prihodnosti, ki bo v celoti izkoristila potencial za koristno uporabo tehnologije ter upoštevala digitalno zaupanje in varnost, mora ostati prednostna naloga, kajti naš svet se za povezljivost ter družbeno in gospodarsko blaginjo zdaj bolj kot kdaj koli prej zanaša na digitalna orodja. Digitalne tehnologije imajo potencial, da pospešijo uresničevanje Agende 2030. Zagotoviti moramo varen digitalni dostop za vse po cenah, ki si jih ljudje lahko privoščijo. Organizacija združenih narodov lahko vsem deležnikom zagotovi platformo za sodelovanje pri tovrstnih preudarkih.
- 14.** Organizacijo združenih narodov bomo posodobili. Svet je danes zelo drugačen od tistega, v katerem je bila pred 75 leti organizacija ustanovljena. Danes je več držav, več ljudi, več izzivov, a tudi več rešitev. Naše delovne metode morajo iti v korak s časom in se prilagajati. Podpiramo tekoče reforme generalnega sekretarja. Ustvarjajo okretnejšo, učinkovitejšo in odgovornejšo organizacijo, ki bo lahko dosegala boljše rezultate na terenu in se prilagaja-

la globalnim izzivom. Ponovno pozivamo k reformi treh glavnih organov Organizacije združenih narodov. Zavezu-jemo se, da bomo razpravam o reformi Varnostnega sveta vdihnili novo življenje ter si še dalje prizadevali za poživitev Generalne skupščine in okrepitev Ekonomskega in socialnega sveta. V celoti podpiramo pregled arhitekture za izgradnjo miru.

- 15.** Zagotovili bomo trajnostno financiranje. Uresničitev naših stremeljenj bo terjalo trajnostno in predvidljivo financiranje organizacije. Svoje odmerjene prispevke bomo plačevali v celoti in pravočasno. Treba bi bilo preučiti možnosti, kako to čim bolj zagotoviti. Še naprej bomo izboljševali preglednost, odgovornost in učinkovito porabo sredstev. Celovito in pravočasno izvajanje Programa ukrepov iz Adisa Abebe, ki je bil sprejet na tretji mednarodni konferenci o financiranju za razvoj,⁴ je ključnega pomena za izvajanje Agende 2030. Tudi skupno javno-zasebno financiranje ima osrednjo vlogo v naših prizadevanjih, da bi Organizacija združenih narodov lahko dosegala boljše rezultate.
- 16.** Okrepili bomo partnerstva. Današnji izzivi zahtevajo sodelovanje, ki ni le čezmejno, temveč vključuje celotno družbo. Organizacijo združenih narodov moramo narediti bolj vključujočo in se tesneje povezati z vsemi ustreznimi deležniki, tudi z regionalnimi in podregionalnimi organizacijami, nevladnimi organizacijami, civilno družbo, zasebnim sektorjem, akademskimi krogi in poslanci, da bi zagotovili učinkovit odziv na skupne izzive.
- 17.** Prisluhnili bomo mladim in delali skupaj z njimi. Mladi so manjkajoči kamenček pri zagotavljanju miru in razvoja. Kot

⁴ Resolucija 69/313, priloga.

smo imeli mi koristi od daljnovidnosti ustanoviteljev Organizacije združenih narodov, bodo današnji mladi morali živeti s posledicami naših sedanjih dejanj in nedejanj. Vse predolgo so bili glasovi mladih v razpravah o njihovi prihodnosti odrinjeni na stran. To moramo zdaj spremeniti in dejavno sodelovati z mladimi.

- 18.** Pripravljeni bomo. Pandemija covida-19 nas je doletela nepripravljene. Je opozorilo, da moramo izboljšati svojo pripravljenost ne le na zdravstvene krize, temveč tudi na druge izzive in izredne dogodke. Okrepiti moramo mednarodno sodelovanje, usklajevanje in solidarnost. Moramo se učiti drug od drugega ter si izmenjevati izkušnje in informacije, da bi zmanjšali tveganja in okrepili odpornost naših sistemov. Poleg izboljšanja globalnih sistemov za preprečevanje kriz in odzivanje nanje je treba nujno pospešiti razvoj in proizvodnjo novih cepiv, zdravil in medicinske opreme ter zagotoviti, da bodo enakopravno in dostopni na voljo po vsem svetu. Hvaležni smo vsem zdravstvenim in drugim delavcem v prvih bojnih vrstah, ki ob tveganju za lastno varnost rešujejo druge, in se zavezujemo, da bomo v jedro svojega odziva postavili ljudi.

* * *

- 19.** To, o čemer se bomo sporazumeli danes, bo še dolga desetletja vplivalo na trajnost našega planeta in blaginjo prihodnjih generacij. Trdno smo odločeni, da bomo z okrepljenim globalnim ukrepanjem in nadgrajevanjem napredka, ki je bil dosežen v zadnjih 75 letih, zagotovili prihodnost, kakršno si želimo. Da bi to lahko dosegli, bomo mobilizirali sredstva, okrepili prizadevanja ter izkazali politično voljo in vodenje brez primere v zgodovini. V sodelovanju

s partnerji bomo krepili usklajevanje in globalno upravljanje za skupno prihodnost sedanjih in prihajajočih rodov.

- 20.** Generalnega sekretarja naprošamo, naj še pred koncem 75. zasedanja Generalne skupščine predloži svoja priporočila za učinkovitejšo izvedbo našega skupnega dnevnega reda ter odziv na sedanje in prihodnje izzive.
- 21.** Zavezujemo se, da bomo deklaracijo predstavili svojim državljanom v resničnem duhu »Mi, ljudstva.«

GOVOR PREDSEDNIKA RS BORUTA PAHORJA NA OTVORITVI GENERALNE SKUPŠČINE OZN 2020 V SLOVENSKEM JEZIKU **

Ekscelence, dame in gospodje, dragi prijatelji, gospod predsednik.

Praznujemo 75. obletnico Združenih narodov. Pred 75 leti so naši predhodniki, na podlagi bolečih izkušenj, začeli oblikovati vizijo boljšega sveta. Svet miru in razcveta. Svet blaginje. Svet sodelovanja, ki služi prihodnjim rodovom. Ustanovili so Organizacijo združenih narodov.

1. Multilateralizem

In tako se danes, dragi prijatelji, soočamo z nič manj uničujočimi grožnjami: svetovno zdravstveno in gospodarsko krizo, propadanjem okolja – vsem, kar ogroža blaginjo ljudi in našega doma – našega planeta.

Najboljši način za reševanje sedanjih svetovnih groženj je učinkovit multilateralizem. Z manj večstranskega sodelovanja bi le še povečali probleme in izzive, s katerimi se spoprijemamo v vseh naših družbah.

Danes, dame in gospodje, nihče ne more biti dovolj močan, da bi se sam soočal z grožnjami človeštvu; SKUPAJ moramo biti pozorni, dejavni, odgovorni, pogumni in modri.

2. Tehnološki razvoj in varnost

Dame in gospodje,

v hitro spreminjajočem se svetovnem okolju smo vse bolj odvisni od novih tehnologij in digitalne infrastrukture. Nove tehnologije in umetna inteligenca so postale nepogrešljive v vsakdanjem življenju, saj omogočajo poslovanje podjetij in temeljnih javnih služb. Moramo pa jih postaviti v okvir, da bodo v prid človeštvu. Slovenija je v ta namen novembra lani ustanovila prvi mednarodni center za umetno inteligenco pod okriljem UNESCO.

Eden glavnih izzivov je kibernetska varnost. Menimo, da mora biti kibernetski prostor varen, globalen, odprt, svoboden in vključujoč. Skrb vzbujajoči sta razdrobljenost in slabitev mednarodnih režimov varnosti. To bi moralo le še okrepiti našo zavezo za učinkovit, na mednarodnih pogodbah temelječ, mednarodni nadzor nad orožjem, razoroževanje in preprečevanje širjenja orožja. Vsa pereča vprašanja glede širjenja orožja je treba reševati po diplomatski in miroljubni poti.

Predpogoj za doseganje trajnega miru in sprave je kaznovanje hudih kršitev človekovih pravic. Zato podpiramo Mednarodno kazensko sodišče kot osrednjo institucijo za boj proti nekaznovanju.

** Vir: <http://www.up-rs.si/up-rs/uprs.nsf/objave/FAD2CCA3A8C7B5C7C12585ED003773CE>.

Še naprej bomo spodbujali partnerstvo in sodelovanje v okviru ZN in drugih forumov. Slovenija je še posebej aktivna v prizadevanjih za odstranjevanje kopenskih min, ki prizadenejo življenje civilistov, zlasti otrok. Z zadovoljstvom sporočam, da je slovenski neprofitni organizaciji ITF Enhancing Human Security sredi pandemije uspelo ohraniti svoje operativne zmogljivosti in prisotnost na terenu.

3. Okolje in biotska raznolikost

Gospod predsednik,

cilji trajnostnega razvoja so jasen načrt za zelen in zdrav planet. Slovenija bo varstvo okolja kot predsedujoča EU v drugi polovici leta 2021 uvrstila v svoj program med prednostne naloge. Podnebna konferenca COP 26 naslednje leto bi morala resnično prinesiti preobrat. Slovenija je pred kratkim in prvič prispevala milijon evrov v Zeleni podnebni sklad ZN.

Ekscelence,

Slovenija se zaveda, da je izguba biotske raznovrstnosti velik svetovni izziv. Pravico do čiste pitne vode smo zapisali v ustavo. Ohranjanje vodnih virov prepoznavamo kot ključni element pri varovanju biotske raznovrstnosti.

Združeni narodi so na pobudo Slovenije razglasili svetovni dan čebel, ki ga praznujemo 20. maja in s tem priznavamo pomen čebel in drugih opraševalcev za prehransko varnost, biotsko raznovrstnost in trajnostni razvoj.

Sem velik zagovornik varstva okolja globalno in lokalno, kar uresničujem z javnimi posvetovanji o podnebnih spremembah, odborom za podnebno politiko in podporo mladinskim gibanjem. Potrjujem zavezanost Slovenije in svojo osebno zavzetost, da zaustavimo propadanje biotske raznovrstnosti in zaustavimo učinke podnebnih sprememb. Zato se pridružujem »pozivu voditeljev za naravo«.

4. Solidarnost in človekove pravice

Dame in gospodje,

Kriza covid-19 je prinesla ostro spoznanje o pomenu solidarnosti in sodelovanja – med nami in znotraj večstranskih organizacij, kot je Svetovna zdravstvena organizacija. Pandemija covid-19 je pustila uničujoče družbene in gospodarske posledice. Življenja so odvisna od natančnih in pravočasnih informacij. Polno uveljavljanje pravice do svobode izražanja, dostop do javnih informacij in varstvo novinarjev so ključnega pomena za dobrobit naše družbe.

Moja država Slovenija se je porodila iz navdih in prizadevanj za demokracijo in temeljne pravice. Zavedamo se – in sedanja kriza covid-19 je potrdila – da človekove pravice nikoli ne morejo biti samoumevne. Položaj najbolj ranljivih skupin, tistih brez zadostne zdravstvene oskrbe ter tistih, ki so preganjani in zgodovinsko potisnjeni na rob, se je še poslabšal. Še enkrat moramo poudariti, da v sodobnih družbah ni prostora za diskriminacijo na podlagi katere koli osebne okoliščine. Nihče ne sme biti zapostavljen.

Ko obeležujemo 25 let sprejetja Pekinške deklaracije in izhodišč za ukrepanje, praznujemo dosežke na področju enakosti spolov in krepitve vloge žensk.

5. 75 let Organizacije združenih narodov

Dragi prijatelji,

naše matere in očetje so pred 75 leti rekli »nikoli več«. Z »NE« so se izrekli proti ponovni totalni vojni, nesmiselnim smrtnim žrtvam in trpljenju, proti nacionalističnim in ekstremističnim težnjam, življenju v negotovosti in strahu.

Tako kot mnogi od vas sem odrasčal v miru in blaginji, v svetu, ki temelji na vrednotah in zamislih ustanoviteljev ZN. Drži, ZN niso uspeli preprečiti vseh konfliktov, pogosto bi se lahko in bi se morali odzvati hitreje, bolje in odločneje. Moramo pa se strinjati, da je svet od 24. oktobra 1945 boljši zaradi Združenih narodov.

Vendar pa je današnji svet, dame in gospodje, zelo drugačen kot pred 75 leti. Danes je manj predvidljiv in manj varen kot včeraj. Novi in vedno bolj zapleteni izzivi ne poznajo državnih mej. Sredi pandemije covida-19 že samo dejstvo, da to pomembno obletnico praznujemo kot še nikoli prej – vsak od nas v svojem delu sveta, jasno kaže, da smo se sposobni prilagoditi. Prilagoditi se skupnemu delu za eno človeštvo in en planet, ki nam je vsem skupen.

Dovolite mi, da ob tej priložnosti ponovno potrdim zavezanost Slovenije večstranskemu sodelovanju v okviru ZN ter drugih mednarodnih in regionalnih organizacij, tudi kot članica EU in s predsedovanjem Svetu EU leta 2021. Zato je bistveno, da naš napredek gradimo na temeljih spoštovanja človekovih pravic, mednarodnega prava in pravne države ter na celovitem, vključujočem in trajnostnem razvoju naših družb.

Svet je vse bolj povezan in soodvisen. Kriza covida-19 je to nedvomno pokazala. Mi in ZN kot institucija se moramo z njo spreminjati in rasti. Prepričan sem, da lahko globalne izzive najbolje rešujemo s skupnim delovanjem.

Naši predhodniki so pred 75 leti zgradili prvi most. Danes je naš svet tesno prepletena mreža mostov in prosim vas, da jih ne rušite zaradi sedanjih in prihodnjih rodov, zaradi svojih najdražjih in sebe.

Rad bi nam vsem čestital. Želel bi čestitati in se zahvaliti našim predhodnikom, ki so bili dovolj pogumni in vizionarski, da so lahko z vsem tem začeli. Čestitam generaciji naših staršev in naši generaciji, da to pot nadaljujemo kljub vsem oviram. Naši mladini, ki to počasi prevzema, želim pogum in modrost, da bodo pri tem boljši od nas.

Zadnjo besedo bi rad dal uglednemu slovenskemu romanopiscu Borisu Pahorju, ki je znan tudi kot najstarejši preživeli iz nacističnih koncentracijskih taborišč in ki je pri svojih 107 letih še vedno neustrašen borec proti vsem totalitarizmom.

Pravi: »Človeštvo premore dovolj modrosti in moči, da najde pot iz kriz k bolj etičnemu človeku.« Jaz mu verjamem.

VEČ INFORMACIJ

Delovanje OZN, Slovenije v OZN in Društva za ZN lahko spremljate na spodnjih povezavah. Prav tako smo navedli še nekaj splošno koristnih spletišč.

Organizacija	Spletni naslov
Organizacija združenih narodov	un.org
Informacijska služba Združenih narodov na Dunaju	unis.unvienna.org
Urad Visokega komisariata za človekove pravice	ohchr.org
UNESCO	en.unesco.org
Univerza Združenih narodov	unu.edu
Ministrstvo za zunanje zadeve RS	gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-zunanje-zadeve
Stalno predstavništvo RS pri ZN v New Yorku	newyork.predstavnistvo.si
Stalno predstavništvo RS pri Uradu ZN in ostalih mednarodnih organizacijah v Ženevi	zeneva.predstavnistvo.si
Stalno predstavništvo RS pri OZN, OVSE in drugih mednarodnih organizacijah na Dunaju	dunaj.predstavnistvo.si
Društvo za Združene narode za Slovenijo	unaslovenia.org
Svetovna zveza društev za Združene narode	wfuna.org
Skupaj močnejši	skupaj-mocnej.si
Spletni medij pOZNavalec	poznavalec.si

AKCIJA POBARVAJMO MESTA V BARVO ZDRUŽENIH NARODOV (2020)

Vila Vipolže, Brdo

Stergulčeva hiša v Bovcu

Hočevarjev mavzolej v Krškem

Koroška galerija likovnih umetnosti, Slovenj Gradec

Občina Rogaška Slatina

Grad Ribnica

UN75

2020 IN NAPREJ

S SKUPNIMI
MOČMI
OBLIKUJEMO
PRIHODNOST

Publikacija je bila pripravljena na podlagi uradnih informacij Združenih narodov in Ministrstva za zunanje zadeve RS ter na podlagi arhiva delovanja Društva za Združene narode za Slovenijo.

